

Sygn. akt II AKa 57/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Jerzy Szczurewski (spr.)
Sędziowie	SSA Alina Kamińska Del. SSO Sławomir Cilulko
Protokolant	Anna Kuklińska

przy udziale Prokuratora Krzysztofa Stodolnego

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2018 r.

sprawy:

J. F. oskarżonego z art. 189a § 1 k.k.

A. S. (1) oskarżonego z art. 189a § 1 k.k.

z powodu apelacji wniesionych przez obrońców oskarżonych

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 21 lutego 2018 r. sygn. akt II K 87/17

I. Zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że w zakresie orzeczenia o kosztach sądowych należne od oskarżonych opłaty za I instancję ustala na kwoty po 800 (osiemset) złotych.

II. W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy.

III. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. P. (1) 738 (siedemset trzydzieści osiem) złotych, w tym 138 (sto trzydzieści osiem) złotych należnego podatku VAT, tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu oskarżonego A. S. (1) przed sądem drugiej instancji.

IV. Zasądza na rzecz Skarbu Państwa od oskarżonych kwoty po 800 (osiemset) złotych tytułem opłat za II instancję i obciąża ich pozostałymi kosztami za postępowanie odwoławcze w częściach równych.

UZASADNIENIE

1. **J. F.** został oskarżony o to, że:

w okresie od jesieni 2003 r. do połowy 2010 r. w Polsce, na terenie województwa (...) oraz na terenie Republiki Federalnej Niemiec w miejscowości D., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dopuścił się handlu ludźmi, tj. K. C., P. C. (1), K. M. (1), C. M. (1), A. F. (1), K. K. (1), P. J., A. K. (1), W. C., T. B., K. R. (1), R. R. (1), D. R., A. P. (2), M. B. (1), J. Z., P. K., T. M., M. D., K. D. (1), C. D., T. K., D. M., E. J., P. Z., R. R. (2), M. B. (2), K. Ż. (1), T. F., A. W., E. Ś., P. C. (2), A. S. (2), K. S., M. J. (1), E. P. (1), U. S., B. D., M. T., K. M. (2), R. W., D. S. (1), A. K. (2), M. J. (2), R. P., A. F. (2), S. S., M. K. (1), J. B., S. B., M. H., J. O., K. D. (2), T. C., K. P., K. B., P. D., K. L., M. K. (2), B. S. w celu wykorzystania ich za ich zgodą w pracy o charakterze przymusowym w gospodarstwie rolnym, należącym do obywatela Niemiec M. W. (1), w ten sposób, że po uprzednim wprowadzeniu w/w w błąd, albo wyzyskania błędu co do warunków czasu pracy, przyjazdu do Niemiec, organizował transport, przyjmował, wykorzystywał stosunek zależności z tytułu pełnionej funkcji „brygadzysty” we wskazanym gospodarstwie, uzależniając wypłatę całości wynagrodzenia oraz możliwości powrotu do Polski od zwerbowania kolejnych osób, lub przepracowania określonego czasu pracy, a nadto używał groźby bezprawnej oraz pomocy, w celu wymuszania posłuszeństwa, tj. o czyn z art. 189a § 1 kk.

2. **A. S. (1)** został oskarżony o to, że:

w okresie od wiosny 2008 r. do końca 2010 r. w Polsce, na terenie województwa (...) oraz na terenie Republiki Federalnej Niemiec w miejscowości D., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dopuścił się handlu ludźmi, tj. D. S. (2), J. P., K. R. (2), K. K. (2), K. G. (1), A. K. (3), D. K. (1), M. S. (1), K. M. (1), C. M. (2), T. S., M. S. (2), A. A., A. F. (1), K. K. (1), Ł. L., W. Ć., S. D., J. L. (1), P. J., A. K. (1), W. C., T. B., K. R. (1), R. R. (1), D. R., D. K. (2), K. K. (3), T. M., D. M., M. J. (1), K. G. (2), E. P. (2) w celu wykorzystania ich za ich zgodą w pracy o charakterze przymusowym w gospodarstwie rolnym, należącym do obywatela Niemiec M. W. (1), w ten sposób, że po uprzednim wprowadzeniu w/w w błąd, lub wyzyskania błędu co do warunków czasu pracy, płacy i zamieszkania, werbował ich lub zlecał werbowanie innym osobom do przyjazdu do Niemiec, organizował transport, wykorzystywał stosunek zależności z tytułu pełnionej funkcji „brygadzysty” we wskazanym gospodarstwie, uzależniając wypłatę całości wynagrodzenia oraz możliwości powrotu do Polski od zwerbowania kolejnych osób, lub przepracowania określonego czasu pracy, zabraniał, a nadto używał groźby bezprawnej oraz przemocy, w celu wymuszania posłuszeństwa, tj. o czyn z art. 189a § 1 kk.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 21 lutego 2018 r. w sprawie II K 87/17:

I. Oskarżonego **J. F.** uznał za winnego tego, że: w okresie od jesieni 2003 r. do połowy 2010 r. w Polsce, na terenie województwa (...) oraz na terenie Republiki Federalnej Niemiec w miejscowości D., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami dopuścił się handlu ludźmi, tj. K. C., P. C. (1), A. F. (1), K. K. (1), P. J., A. K. (1), W. C., K. R. (1), R. R. (1), D. R., M. B. (1), T. M., M. D., K. D. (1), D. M., R. R. (2), M. B. (3), K. Ż. (2), A. W., E. Ś., P. C. (2), K. S., M. J. (1), E. P. (3), B. D., M. T., R. W., D. S. (1), R. P., A. F. (2), J. B., S. B., M. H., B. S. w celu wykorzystania ich za ich zgodą w pracy o charakterze przymusowym w gospodarstwie rolnym, należącym do obywatela Niemiec M. W. (1), w ten sposób, że po uprzednim wprowadzeniu w/w w błąd, albo wyzyskania błędu co do warunków czasu pracy, przyjazdu do Niemiec, organizował transport, przyjmował, wykorzystywał stosunek zależności z tytułu pełnionej funkcji „brygadzysty” we wskazanym gospodarstwie, uzależniając wypłatę całości wynagrodzenia oraz możliwości powrotu do Polski od zwerbowania kolejnych osób, lub przepracowania określonego czasu pracy, a nadto używał groźby bezprawnej oraz przemocy, w celu wymuszania posłuszeństwa, tj. popełnienia czynu z art. 189a § 1 kk i za to z mocy tegoż przepisu skazał go, zaś na podstawie art. 189a § 1 kk w zw. z art. 33 § 1, 2 i 3 kk przy zastosowaniu art. 60 § 2 kk w zw. z art. 60 § 6 pkt 2 kk wymierzył mu karę 1 (jednego) roku i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 100 (stu) stawek dziennych przyjmując wysokość jednej stawki dziennej za równoważną kwocie 25 (dwudziestu pięciu) złotych.

II. Oskarżonego **A. S. (1)** uznał za winnego tego, że: w okresie od wiosny 2008 r. do końca 2010 r. w Polsce, na terenie województwa (...) oraz na terenie Republiki Federalnej Niemiec w miejscowości D., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dopuścił się handlu ludźmi, tj. D. S. (2), J. P., K. R. (2), K. K. (2), K. G. (1), A. K. (3), M. S. (1), T. S., M. S. (2), A. A., K. K. (1), Ł. L., W. Ć., S. D., J. L. (2), P. J., A. K. (1), W. C., K. R. (1), R. R. (1), D. K. (2), T. M., D. M., M. J. (1), K. G. (2), E. P. (2), w celu wykorzystania ich za ich zgodą w pracy o charakterze przymusowym w gospodarstwie rolnym, należącym do obywatela Niemiec M. W. (1), w ten sposób, że po uprzednim

wprowadzeniu w/w w błąd, albo wyzyskania błędu co do warunków czasu pracy, przyjazdu do Niemiec, organizował transport, przyjmował, wykorzystywał stosunek zależności z tytułu pełnionej funkcji „brygadzysty” we wskazanym gospodarstwie, uzależniając wypłatę całości wynagrodzenia oraz możliwości powrotu do Polski od zwerbowania kolejnych osób, lub przepracowania określonego czasu pracy, a nadto używał groźby bezprawnej oraz przemocy, w celu wymuszania posłuszeństwa, tj. popełnienia czynu z art. 189a § 1 kk i za to z mocy tegoż przepisu skazał go, zaś na podstawie art. 189a § 1 kk w zw. z art. 33 § 1, 2 i 3 kk, przy zastosowaniu art. 60 § 2 kk w zw. z art. 60 § 6 pkt 2 kk wymierzył mu karę 1 (jednego) roku i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 100 (stu) stawek dziennych przyjmując wysokość jednej stawki dziennej za równoważną kwocie 25 (dwudziestu pięciu) złotych.

III. Na podstawie art. 69 § 1 i 2 kk, art. 70 § 1 pkt 1 kk w zw. z art. 4 § 1 kk wykonanie orzeczonych wobec oskarżonych kar pozbawienia wolności warunkowo zawiesił J. F. oraz A. S. (1) na okres próby wynoszący 2 (dwa) lata.

IV. Na mocy art. 63 § 1 kk zaliczył oskarżonym na poczet orzeczonych kar grzywnien: J. F. okres tymczasowego aresztowania od dnia 24.10.2011r. do dnia 13.12.2011r., a A. S. (1) od dnia 08.09.2011r. do dnia 28.10.2011r., tj. po 50 dni, przyjmując iż jeden dzień rzeczywistego pozbawienia wolności jest równy dwóm stawkom dziennym grzywny i stąd też karę grzywny wobec obu oskarżonych uznał za wykonaną w całości.

V. Zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. A. P. (1) kwotę 738,00 zł (słownie: siedemset trzydzieści osiem złotych) wraz z podatkiem VAT z tytułu sprawowanej obrony z urzędu oskarżonego A. S. (1).

VI. Zasądził od oskarżonych J. F. i A. S. (1) kwoty po 500,00 (pięćset) złotych tytułem opłaty oraz zwolnił oskarżonych od ponoszenia pozostałych kosztów sądowych w sprawie.

Apelacje od powyższego wyroku wywiedli obrońcy oskarżonych.

I tak obrońca oskarżonego J. F., na zasadzie art. 425 § 2 k.p.k. oraz art. 444 k.p.k., zaskarżył w/w wyrok w całości na korzyść oskarżonego.

Na zasadzie art. 427 § 2 i 438 pkt. .2.3 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił:

I. obrazę przepisów postępowania - art. 7 k.p.k. i art. 4 k.p.k., art. 5 § 2, art. 410 i 424 § 1 k.p.k. która miała wpływ na treść orzeczenia poprzez:

a) nie dokonanie zgodnie z zasadami określonymi w powołanych przepisach krytycznej oceny zeznań pokrzywdzonych wymienionych w pkt I zaskarżonego wyroku i uznaniu, iż relacje zasługują na wiarę, w sytuacji, gdy wnikliwa ich analiza jednoznacznie wskazuje osoby te z różnych względów starały się przedstawić J. F. w niekorzystnym świetle.

b) przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów i uznaniu, że wyjaśnienia J. F. nie zasługują na wiarę, mimo, iż inne dowody osobowe - w tym wyjaśnienia współoskarżonego A. S. (1) potwierdzają jego relacje,

c) zupełnym pominięciu dowodów przemawiających na korzyść oskarżonego i potwierdzających jego wyjaśnienia,

d) całkowitym braku uzasadnienia orzeczenia odnośnie przyjęcia, iż oskarżony w sposób czynny i świadomy brał udział w wykorzystywaniu pracy ludzi, która nosiła cechy pracy przymusowej, w sytuacji gdy Sąd winien uzasadnić niniejsze ustalenie zgodnie z Konwencją(...) dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej (1930), wobec której pojęcie pracy przymusowej oznacza „wszelką pracę lub usługi wymagane od jakiejś osoby pod groźbą jakiegokolwiek kary i do których dana osoba nie zgłosiła się dobrowolnie”, której nie można odnieść do przedmiotowego stanu faktycznego z uwagi na każdorazową dobrowolność pracowników przy zgłaszaniu się do wykonywania pracy i sprawowaniu przez oskarżonego jedynie pośredniej kontroli w miejscu jej wykonywania na terenie Niemiec,

e) nie dokonanie z obrazą art. 424 k.p.k. szczegółowej analizy i wskazania w treści pisemnego uzasadnienia zaskarżonego wyroku, jakie to przestępcze zachowania J. F. w odniesieniu do konkretnych pokrzywdzonych wymienionych w pkt I orzeczenia miały w ocenie sądu meriti wypełniać znamiona zbrodni z art 189a § 1 k.k.,

II błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na treść wyroku będący skutkiem naruszenia wskazanych wyżej zasad procedury karnej, polegający na nietrafnym przyjęciu, iż J. F. w okresie od jesieni 2003 roku do połowy 2010 roku dopuścił się handlu ludźmi tj. osobami wymienionymi w pkt I zaskarżonego orzeczenia, w sytuacji, gdy brak jest w sprawie przekonujących dowodów potwierdzających ustalenia Sądu Okręgowego mając w szczególności na względzie treść art. 115 § 22 k.k.,

Wskazując na powyższe na podstawie art. 427 § 1 i art. 437 § 2 k.p.k. wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu aktem oskarżenia czynu.

Obrońca oskarżonego A. S. (1) na podstawie art. 444 kpk oraz art. 425 § 1 i 2 kpk zaskarżył powyższy wyrok - w całości - na korzyść w/w.

Na podstawie art. 427 § 1 i 2 kpk oraz art. 438 pkt. 2 i 3 kpk orzeczeniu temu zarzucił:

1/ obrazę przepisów postępowania, tj. art. art. 413 § 2 pkt 1 kpk, co miało istotny wpływ na treść wyroku, poprzez zaniechanie dokładnego określenia przypisanego oskarżonemu czynu z art. 189 a § 1 kk, przede wszystkim poprzez zaniechanie odniesienia przypisanego czynu do wszystkich znamion przestępstwa handlu ludźmi w szczególności w zakresie wskazania, czy oskarżony A. S. (1) w odniesieniu do każdej z osobna z wymienionych w przypisanym zarzucie osób działał w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą w pracy lub usługach o charakterze przymusowym lub innych formach wykorzystania wskazanych w art. 115 § 22 kk, w sytuacji gdy w żadnym zakresie nie może być mowy, nawet przy przyjęciu w całości za prawdziwe i wiarygodne zeznań przesłuchanych w tej sprawie świadków, iż praca jaką wykonywały ustalone osoby miała formę usług o charakterze przymusowym lub inną wymienioną w w/w przepisie formę wykorzystania,

2/ błąd w ustaleniach faktycznych, który miał wpływ na treść wyroku poprzez uznanie, iż zgromadzony materiał dowodowy pozwalał na przypisanie oskarżonemu A. S. (1) znamion przestępstwa handlu ludźmi, w sytuacji gdy analiza tego materiału dowodowego wskazuje jednoznacznie, iż w/w swoim zachowaniem nie wyczerpał wszystkich znamion przypisanego mu czynu w odniesieniu do poszczególnych, wymienionych w zarzucie osób, a w szczególności w zakresie działania w celu ich wykorzystania, nawet za ich zgodą w pracy lub usługach o charakterze przymusowym lub innych formach wykorzystania wskazanych w art. 115 §22 kk,

3/ obrazę art. 424 § 1 pkt 1 kpk w zw. z art. 4 i 7 kpk, co miało wpływ na treść wyroku poprzez nie wzięcie pod uwagę okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonego, czynienie dowolnych ustaleń i sporządzenie uzasadnienia, które nie wyjaśnia dlaczego Sąd uznał, iż oskarżony A. S. (1) wyczerpał wszystkie znamiona przestępstwa handlu ludźmi, a w szczególności jakie dowody przemawiają za tym, iż w/w działał w celu wykorzystania określonych osób, nawet za ich zgodą, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym lub innych formach wykorzystania wskazanych w art. 115 § 22 kk.

Na podstawie art. 437 § 1 kpk wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego A. S. (1) od popełnienia przypisanego mu przestępstwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelację wniósł obrońca oskarżonego J. F. zaskarżając wyrok w całości co do reprezentowanego przez niego oskarżonego.

Zgodnie z art. 457 § 2 k.p.k., jeżeli sąd zmienia lub utrzymuje zaskarżony wyrok w mocy, uzasadnienie sporządza się na wniosek strony. Wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku został złożony właśnie przez obrońcę oskarżonego J. F.. W związku z tym niniejsze uzasadnienie, zgodnie z art. 423 § 1a k.p.k. w zw. z art. 457 § 2 zd. 2 k.p.k., ogranicza się wyłącznie do tej części wyroku oraz zarzutów apelacyjnych, które dotyczą właśnie tego oskarżonego.

Apelacja jest niezasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Tytułem wstępu wskazać należy, iż analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w kontekście całokształtu materiału dowodowego ujawnionego w toku przewodu sądowego na rozprawie głównej, jednoznacznie wskazuje, że Sąd Okręgowy w tym rozpoznaniu sprawy swoje ustalenia oparł na całokształcie prawidłowo przeprowadzonych, a następnie wszechstronnie i wnikliwie ocenionych dowodów, nie pomijając żadnej istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności. Rozważał okoliczności tak niekorzystne, jak i korzystne dla oskarżonego. Respektował przy tym zarówno zasady prawidłowego rozumowania jak i wskazania wiedzy oraz doświadczenia życiowego. Wskazał szczegółowo jakie fakty uznał za udowodnione, a jakie za nieudowodnione oraz na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych. Dlatego też stanowisko Sądu meriti w zakresie oceny dowodów jest generalnie wolne od sugerowanej przez obrońcę obrazy przepisów art. 7 k.p.k. i 4 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 410 k.p.k. i 424 § 1 k.p.k. Ma zatem co do zasady walor swobodnego i znajduje pełną ochronę prawa procesowego.

I tak w myśl zasady swobodnej oceny dowodów, sąd władny jest dać wiarę określonym zeznaniom świadka czy też wyjaśnieniom oskarżonego pod warunkiem, że swoje stanowisko w sposób przekonujący uzasadni w konfrontacji z całokształtem zebranego w sprawie materiału dowodowego. W tym rozpoznaniu sprawy wszystkie istotne dowody przemawiające zarówno na korzyść, jak na niekorzyść tego oskarżonego zostały przeanalizowane w motywach zaskarżonego wyroku. Zmaterializowało się to w podziale zeznań świadków na trzy grupy. Z uwagi na treść analizowanego zarzutu celowym jest przypomnienie, iż pierwsza grupa świadków nie skarżyła się na warunki pracy i płacy i była zadowolona z otrzymanego wynagrodzenia, druga grupa prezentowała jak to określił Sąd I instancji neutralny stosunek do warunków pracy i płacy wreszcie trzecia grupa to świadkowie, w konsekwencji uznane za osoby pokrzywdzone, które w sposób stanowczy, pewny i rzeczowy wskazywały, że zostali bądź oszukani przez oskarżonego, bądź byli zmuszani do pracy groźbą lub przemocą. Tu wskazać należy, iż w opisie przypisanego oskarżonemu czynu Sąd I instancji jako pokrzywdzone ujął jedynie 34 osoby, eliminując zeń kolejnych 27 osób. Zeznania 34 pokrzywdzonych skrupulatnie omówione w pisemnych motywach wyroku są co do zachowania oskarżonego generalnie jednolite. Jednolite co do podjętych w stosunku do nich przez oskarżonego czynności wykonawczych i w konsekwencji dowodzących sprawstwa przypisanego oskarżonemu czynu. W tym stanie rzeczy w odniesieniu do tych 34 pokrzywdzonych, wprawdzie w sposób łączny, ale wskazał konkretne przestępcze zachowania, które wypełniały znamiona czynu z art. 189a § 1 k.k. A miały one miejsce i stosowane były przez oskarżonego wobec K. C., P. C. (1), A. F. (1), K. K. (1), P. J., A. K. (1), W. C., K. R. (1), R. R. (1), D. R., M. B. (1), T. M., M. D., K. D. (1), D. M., R. R. (2), M. B. (3), K. Ż. (2), A. W., E. Ś., P. C. (2), K. S., M. J. (1), E. P. (3), B. D., M. T., R. W., D. S. (1), R. P., A. F. (2), J. B., S. B., M. H., B. S.. Tu wskazać należy, iż zeznania wymienionych pokrzywdzonych Sąd Okręgowy w pisemnych motywach wyroku bardzo dokładnie omówił i przeanalizował. Zeznania te ocenione w sposób całościowy, a nie fragmentaryczny i co istotne wzajemnie się uzupełniające, niezbicie dowodzą, iż oskarżony, czynnie i świadomie realizował cel jakim było wykorzystanie, w większości wypadków za ich zgodą, pracy wskazanych pokrzywdzonych, pracy która nosiła, co należy jednoznacznie i kategorycznie podkreślić, znamiona pracy przymusowej. Nie zachodzi konieczność powtarzania szczegółowej argumentacji w tym przedmiocie zwłaszcza, że Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości ją popiera i akceptuje. Jednakże dla podkreślenia jej trafności nie sposób nie odwołać się do zeznań pokrzywdzonych akcentujących: po pierwsze ciężkie warunki pracy i konieczność jej wykonywania w godzinach nocnych, bez dostatecznego wypoczynku, po drugie atmosferę grozy i zastraszenia panującą w gospodarstwie, nadużywanie władzy wobec pracowników, która objawiała się zastraszaniem stosowania przemocy, czy też wyrządzenia krzywdy cielesnej, po trzecie stosowanie kar pieniężnych, brak wypłat, bądź uzależnianie wypłaty wynagrodzenia od przepracowania dodatkowego okresu, czy przyjazdu nowych pracowników. Wskazane mechanizmy jednoznacznie dowodzą, iż praca tych 34 pokrzywdzonych miała charakter pracy przymusowej.

Faktem jest, iż oskarżony nie zatrzymywał pokrzywdzonym paszportów, nie pozbawiał ich wolności czy też możliwości swobodnego przemieszczania się. Tyle tylko, że nie musiał tego czynić bowiem najskuteczniejszym środkiem by przeciwdziałać opuszczeniu miejsca pracy przez pokrzywdzonych było nie wypłacanie, i to niejednokrotnie przez kilka miesięcy, wynagrodzenia za pracę. Nie posiadając żadnych środków finansowych w zestawieniu z niezajomością języka nie mogły się swobodnie przemieszczać nie mówiąc już o możliwości powrotu do kraju. Bez wątplenia to M. W. (2) jako właściciel wypłacał pracownikom wynagrodzenie za pracę w gospodarstwie, ale działało się to w porozumieniu z pełniącym funkcję brygadzysty oskarżonym. Oskarżony godząc się na tę funkcję aprobował i stosował przyjęty mechanizm traktowania pracowników. Mechanizm ten był mu znany z okresu gdy był jeszcze szeregowym pracownikiem. Zarządzając i nadzorując pracą zatrudnionych w gospodarstwie osób de facto to oskarżony decydował, poprzez system kar pieniężnych, o sposobie wypłaty wynagrodzenia. Należy przy tym wskazać, że pokrzywdzeni mówiąc o roli oskarżonego w nie wypłacaniu wynagrodzenia łączyli ją z gorliwością w wykonywaniu funkcji nadzorczych jako brygadzisty. Z tym wiążą się kolejne działania nakierowane na przymuszanie pokrzywdzonych do pracy polegające na wytworzeniu atmosfery grozy i zastraszenia pracowników stosowaniem przemocy, czy też zastraszania wyrządzeniem krzywdy cielesnej. Samo wytworzenie takiej atmosfery odnosiło skutek. Nie ma więc tu znaczenia czy któryś z pokrzywdzonych widział mężczyznę o pseudonimie (...) skoro sama opowieść o nim wywierała presję na pokrzywdzonych. Przy czym podkreślić należy, iż wskazanych wyżej poszczególnych działań nie można rozpatrywać i oceniać jednostkowo w oderwaniu od siebie. Wprost przeciwnie tworzyły one uzupełniający się zespół działań nakierowany na pozostawanie pokrzywdzonych w gospodarstwie i przymusowe wykonywanie przez nich pracy. Ocena relacji pokrzywdzonych co do całości tych działań, a nie zawężenie jedynie do elementu nie otrzymania całości lub części wynagrodzenia wykluczają sugerowaną ich tendencyjność i przedstawianie oskarżonego w jak najgorszym świetle.

Trudno podzielić argument zaniedbania ustalenia kto przed wyjazdem do pracy do Niemiec przedstawiał pokrzywdzonym warunki pracy. Sąd Okręgowy ustalił, iż czyniła to małżonka oskarżonego w jego imieniu reprezentując „Firmę (...). Bez wątplenia pokrzywdzeni mieli świadomość, iż jadą do ciężkiej fizycznej pracy tyle tylko, że w wypadku 34-ga pokrzywdzonych wykonywana była w omówionych wyżej warunkach i bez wątplenia nosiła cechy pracy przymusowej.

Jednocześnie dokonując oceny zeznań tych pokrzywdzonych i osadzając je w konstrukcji przypisanego oskarżonemu czynu nie sposób nie podzielić twierdzenia skarżącego, iż przestępcze zachowanie oskarżonego opisane w sposób łączny przy użyciu liczby mnogiej, z punktu widzenia personalizacji oskarżenia, nie powinno mieć miejsca. Rozważając tę kwestię należało jednak mieć na uwadze z jednej strony, iż dokonane przez oskarżonego w stosunku do wskazanych 34 pokrzywdzonych, a omówione wyżej poszczególne czynności wykonawcze w konsekwencji dowodzące sprawstwa przypisanego oskarżonemu czynu dotknęły wszystkich wskazanych pokrzywdzonych, z drugiej zaś brak możliwości na tym etapie postępowania, przy dochowaniu zakazu reformationis in peius, przypisania oskarżonemu 34 spersonalizowanych zarzutów. Podzielając zatem zasadność naruszenia prawa procesowego w tym przedmiocie stwierdzić jednocześnie należy, iż nie miało ono wpływu na treść wyroku.

Zwłaszcza, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się zarzucanej obrazy art. 424 1 k.p.k. i wskazał w pisemnych motywach wyroku jakie konkretne przestępcze zachowania (wymienione w trzech punktach) w stosunku do poszczególnych wskazanych wyżej 34 pokrzywdzonych miały miejsce i wypełniały znamiona art. 189a § 1 k.k.

Żadną miarą, co Sąd Apelacyjny sygnalizował już wyżej, nie można dopatrzeć się tu przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów przez dyskwalifikację wyjaśnień oskarżonego J. F. pomimo ich zgodności z wyjaśnieniami oskarżonego A. S. (1) oraz zupełnego, jak stwierdza skarżący, pominięcia dowodów przemawiających na korzyść oskarżonego i potwierdzających jego wyjaśnienia.

Co do wskazanych wyżej zarzutów to powołując się na dokonany przez Sąd Okręgowy podział świadków na trzy grupy i w konsekwencji pominięcie w zarzucie jako pokrzywdzonych świadków wymienionych w dwóch pierwszych grupach, a uznanie za pokrzywdzonych jedynie 34 świadków wskazanych w grupie trzeciej jest niczym innym jak uwzględnieniem na korzyść oskarżonego osobowych dowodów przemawiających na jego korzyść i potwierdzających

jego wyjaśnienia. Bez wątplenia bowiem, a dowodzi tego także analiza zeznań wyeliminowanych z opisu przypisanego czynu świadków, iż świadkowie ci bądź nie skarżyli się na warunki pracy i płacy, bądź prezentowali do tych okoliczności stosunek neutralny. Zatem oczywistą oczywistością jest więc, iż z zestawienia analizy tych zeznań z dokonaną na k.4128odw.-4129 analizą wyjaśnień oskarżonego J. F. i A. S. (1) nie można uznać, jak chce skarżący, za dyskwalifikację wiarygodności wyjaśnień oskarżonego. Nie sposób nie doszukać się wymienionych w trzecim akapicie (k. 4158) uzasadnienia apelacji pozytywnych zachowań oskarżonego, ale odnoszą się one do świadków wymienionych w dwóch pierwszych grupach. Zachowań tych stosowanych w zdecydowanie mniejszej skali, wobec zdecydowanej, stanowczej, kategorycznej i konsekwentnej postawy pokrzywdzonych, nie tylko nie można, ale nie sposób przenosić na świadków z trzeciej grupy. To zeznania tej grupy 34-ga pokrzywdzonych dowiodły, iż osoby te zostały wykorzystane do pracy, która bez wątplenia była pracą o charakterze przymusowym i zasadnie skutkowała przyjęciem odpowiedzialności oskarżonego za czyn z art. 189a § 1 k.k.

Kończąc analizę zarzutów procesowych nie sposób nie podkreślić, że omówiony osobowy materiał dowodowy jest druzgocący i generalnie znalazł odbicie w wartości zarzutów apelacyjnych. Nie odnosi się to rzecz jasna do jakichkolwiek braków merytorycznych bo takowych Sąd Apelacyjny nie stwierdził lecz mówi o wytrąceniu skarżącemu argumentów, które dawałyby możliwość ich podzielenia przynajmniej w najdrobniejszym, istotnym dla rozstrzygnięcia, zakresie.

Trzeba przyznać, że skrupulatne, drobiazgowo i wyczerpujące przeprowadzenie postępowania dowodowego i w konsekwencji logiczna, wielowątkowa i praktycznie kompletna jego ocena okazała się miazdząca.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, który to błąd w ocenie skarżącego miał wpływ na treść wydanego w stosunku do oskarżonego J. F. wyroku.

Wbrew odmiennym ocenom zawartym w tym punkcie apelacji, nie ma żadnych podstaw do skutecznego kwestionowania dokonanych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych i udziału oskarżonego w zakresie przypisanego mu czynu, a dokonana przez Sąd Okręgowy rekonstrukcja działania oskarżonego została przeprowadzona w oparciu o szereg wzajemnie ząbających się i uzupełniających się dowodów, nie wykazuje błędu. Szeroko i wszechstronnie, a więc ponad wszelką wątpliwość kompletnie uzasadniona.

Końcowo, analizy wymaga argumentacja skarżącego zawarta w drugim akapicie uzasadnienia apelacji (k. 4159), której w tym sformułowaniu Sąd Apelacyjny nie podziela, a przy całym szacunku dla merytorycznej zawartości apelacji uznaje, iż stwierdzenie to było wynikiem niezbyt wnikliwej lektury tej części uzasadnienia wyroku. Mowa tu o akcentowanym sformułowaniu Sądu Okręgowego jakoby Sąd Najwyższy ustalił (w konsekwencji przyjętą przez Sąd Okręgowy) odpowiedzialność oskarżonego J. F. za czyn, który wyczerpuje znamiona przestępstwa handlu ludźmi. Nic bardziej błędnego bowiem tak wyrok jak i uzasadnienie Sądu Najwyższego z 17 października 2017 roku (k.3979-3989odw.), a dowodzi tego jego wnikliwa analiza, takowego ustalenia nie zawiera, mało tego z oczywistych względów zawierać nie może.

Otóż Sąd Okręgowy przypisując wyrokiem z 21 lutego 2018 roku oskarżonemu J. F. popełnienie „w okresie od jesieni 2003 roku do połowy 2010 roku” przestępstwa handlu ludźmi, uznał prymat ustawy nowej i zastosował kwalifikację prawną czynu z art. 189a § 1 k.k. Stosując powołaną kwalifikację oparł się, nie, jak chce skarżący, na ustaleniu przez Sąd Najwyższy, lecz na wskazaniu przez ten Sąd konieczności rozważenia, która ustawa „stara” - obowiązująca w chwili popełnienia czy też „nowa” - obowiązująca w chwili orzekania jest dla oskarżonego, przy tożsamym zagrożeniu karą w rozumieniu art. 4 § 1 k.k., względniejsza skoro oskarżony uprawiał handel ludźmi w rozumieniu art. 253 1 k.k., a to jego zachowanie wyczerpywało również znamiona przestępstwa a art. 189a 1 k.k.

Owo wskazanie było zwieńczeniem niezwykle szerokiej, logicznej i analitycznie kompletnej analizy zawartej w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego zawartej na k. 3981odw.-3989odw., której przyjęcie, przy poczynionych w sprawie ustaleniach faktycznych i bezwzględny wykazaniu, iż oskarżony dopuścił się przestępstwa handlu ludźmi, skutkowało przypisaniem oskarżonemu wskazanej kwalifikacji prawnej czynu. Przyjmując ją Sąd Okręgowy wyraźnie wskazał, iż argumentację Sądu Najwyższego w całej rozciągłości podziela i tym samym, jak stwierdza, nie znajduje

podstaw do jej powielania. Wprawdzie to ostatnie stwierdzenie nie jest zbyt zręczne jednak takie odwołanie się do treści argumentacji jest w swej istocie jej powołaniem i pozwala skutecznie oddalić zarzut nie wskazania podstawy prawnej wyroku i odwołania się do „szeregu uregulowań międzynarodowych i europejskich”.

Zresztą jego niezasadność w pełni podziela Sąd Apelacyjny przyjmując powołaną wyżej argumentację Sądu Najwyższego jako swoją. Logiczność, drobiazgowość, a jednocześnie kompletność argumentacji wymaga przyjęcia jej w całości bez skrótowego przytaczania poszczególnych elementów i odwoływania się do powołanych uregulowań międzynarodowych i europejskich, co bez wątpienia szkodziłoby jego kompletności i osłabiałoby siłę argumentacji.

Natomiast Sąd Apelacyjny stwierdził, iż w orzeczeniu Sąd Okręgowy błędnie określił wysokość zasądzonych od oskarżonych należnych opłat. Należało je określić, zgodnie z przepisami art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 1 Ustawy z dnia 23 VI 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U 49, poz.223 z późn. zm.) sumując opłatę od orzeczonej kary pozbawienia wolności oraz opłatę od orzeczonej obok kary pozbawienia wolności grzywny. O ile opłata od orzeczonych kar grzywny wyliczona była prawidłowo o tyle Sąd Okręgowy nie doliczając opłaty od orzeczonej kary pozbawienia wolności dopuścił błąd rachunkowy który należało skorygować zgodnie z brzmieniem powołanych wyżej przepisów. Dlatego też orzeczenie należało zmienić w zakresie orzeczenia o kosztach sądowych należnych Skarbowi Państwa co do wysokości opłaty należnej za I instancję ustalając je na kwoty 800 złotych.

Takie rozstrzygnięcie dokonane w oparciu o przepis art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 23 VI 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U 49, poz.223 z późn. zm.) znajduje potwierdzenie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego. I tak w Wyroku z dnia 10.10.1974 roku OSNPG 1975/2/28 Sad Najwyższy stwierdza, że „Jeżeli w zaskarżonym orzeczeniu sąd pierwszej instancji nie zasądził od oskarżonego należnej opłaty albo też błędnie określił wysokość zasądzonej opłaty, to sąd odwoławczy obowiązany jest zasądzić od oskarżonego opłatę również za pierwszą instancję i to niezależnie od kierunku złożonego środka odwoławczego i bez względu na to, czy orzeczenie sądu odwoławczego zasądzającego opłatę za pierwszą instancję jest /w stosunku do orzeczenia sądu pierwszej instancji w tym przedmiocie/ korzystne czy też niekorzystne dla oskarżonego”.

Nie widząc konieczności dalszej ingerencji w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok należało utrzymać w mocy.

O opłatach i pozostałych kosztach za postępowanie odwoławcze należnych od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa orzekł zgodnie z art. 8 Ustawy z dnia 23 VI 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U 49, poz.223 z późn. zm.) i art. 636 § 1 i 2 kpk w zw. z art. 633 kpk.

JSz/al